

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
**INSTYTUT EKONOMII
I FINANSÓW**

Małgorzata Butrymowicz-Łapińska

Autoreferat rozprawy doktorskiej

**ODDZIAŁYWANIE WSPARCIA ZWROTNEGO
REGIONALNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA
ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW**

Promotor

dr hab. prof. US Przemysław Pluskota

Promotor pomocniczy

dr Kamila Słupińska

Recenzenci

prof. dr hab. Agnieszka Alińska

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

dr hab. Anna Korzeniowska

Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie

Szczecin 2023

SPIS TREŚCI

1. UZASADNIENIE WYBORU TEMATU ROZPRAWY	3
2. CELE PRACY I HIPOTEZA BADAWCZA	4
3. STRUKTURA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ	4
4. ZAKRES I METODY BADAWCZE.....	5
5. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ.....	7
5.1. Analiza wybranych wyników badań ilościowych.....	7
5.2. Analiza wybranych wyników badań jakościowych.....	12
6. KONCEPCJE ZWIĘKSZENIA WPŁYWU REGIONALNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA DZIAŁALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW.....	14
6.1. Scenariusze rozwoju przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim przy udziale zwrotnego wsparcia regionalnych instytucji finansowych	14
Źródło: Opracowanie własne.	19
6.2. Koncepcja automatyzacji procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z RIF	19
6.3. Rekomendacje w zakresie działalności regionalnych instytucji finansowych i ich wpływu na rozwój przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim	22
7. WNIOSKI KOŃCOWE	24

1. Uzasadnienie wyboru tematu rozprawy

Jedną z kategorii instytucji pośrednictwa finansowego w województwie, które oddziałują na rozwój przedsiębiorstw są regionalne instytucje finansowe (RIF). Odgrywają one ważną rolę z uwagi na charakter prowadzonej działalności mający na celu świadczenie usług pośrednictwa finansowego oraz wspieranie rozwoju lokalnej i regionalnej przedsiębiorczości.

Z uwagi na specyfikę ich działalności oraz oferowanych form wsparcia zwrotnego dedykowanych dla poszczególnych grup beneficjentów, w rozprawie doktorskiej omówiono mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). Ponadto biorąc pod uwagę lukę kapitałową¹ występującą na rynku, a dotyczącą właśnie sektora MŚP poddano analizie zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej tę grupę przedsiębiorstw.

Reasumując, występuje zatem kilka zasadniczych przesłanek, które stanowiły podstawę do podjęcia badań. Są to między innymi następujące argumenty:

- Działalność regionalnych instytucji finansowych obarczona jest wieloma niedoskonałościami, które wymagają zidentyfikowania i zbadania.
- Istnieje potrzeba zniwelowania występującej luki finansowej w zakresie finansowania MŚP, co wymaga zaangażowania dodatkowych kapitałów o charakterze zwrotnym.
- Utrzymanie wsparcia z RIF dla przedsiębiorstw z województwa zachodniopomorskiego wymaga dalszego rozwoju instytucji finansowych z tego sektora.
- W działalności prowadzonej przez instytucje finansowe wskazany jest, aby uzyskiwać pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw (zwłaszcza sektora MŚP).

¹ Luka kapitałowa- to zjawisko niedopasowania rynku kapitałowego w stosunku do zgłaszanego zapotrzebowania, inaczej niedobór podaży kapitału w stosunku do zgłaszanego popytu, powstała różnica jest luką kapitałową (z ang. *equity gap*)- określaną także mianem luki Macmillana. Zob. Frost R., *Macmillan Gap 1931-53*. Oxford Economic Papers. New Series. Vol. 6, nr 2, 1954, s. 181-201, por. z Macmillan H., *Report of Committee on Finance and Industry*, 1931.

2. Cele pracy i hipoteza badawcza

Za główny cel niniejszej rozprawy przyjęto **ocenę oddziaływania regionalnych instytucji finansowych (RIF) na działalność i rozwój przedsiębiorstw**. Tak postawiony cel został uzupełniony celami szczegółowymi, które sformułowano następująco:

1. Określenie struktury finansowania sektora przedsiębiorstw MŚP w województwie zachodniopomorskim.
2. Ocena procesu wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez regionalne instytucje finansowe.

W ramach realizacji postawionych celów sformułowano następującą hipotezę: **zwrotne wsparcie finansowe regionalnych instytucji finansowych stymuluje rozwój przedsiębiorstw**.

Na potrzeby osiągnięcia założonych celów rozprawy doktorskiej oraz weryfikacji postawionej hipotezy przyjęto następujące pytania badawcze: czy w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego wykorzystywany jest kapitał pochodzący z regionalnych instytucji finansowych w formie wsparcia zwrotnego oraz w jakim stopniu działalność tych instytucji oddziałuje na rozwój przedsiębiorstw na Pomorzu Zachodnim?

3. Struktura rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska ma charakter teoretyczno-empiryczny i składa się z pięciu rozdziałów. Konstrukcja i zakres tematyczny poszczególnych rozdziałów zostały podporządkowane sformułowanym celom dysertacji oraz postawionej hipotezie.

W pierwszym rozdziale (część teoretyczna) przedstawiono klasyfikację i podział przedsiębiorstw oraz definicje mikro, małego i średniego przedsiębiorstwa. Omówiono zakres i znaczenie przedsiębiorstw w gospodarce oraz ich wpływ na rozwój regionalny. Ponadto poruszono zagadnienia dotyczące determinant oraz barier rozwoju przedsiębiorstw

W drugim rozdziale (część teoretyczna) omówiono specyfikę regionalnych instytucji finansowych, poczynszy od jej teoretycznych aspektów, poprzez cele i zadania,

przechodząc do omówienia roli i znaczenia regionalnych instytucji finansowych w gospodarce krajowej oraz w ujęciu międzynarodowym.

W trzecim rozdziale (część teoretyczna) przedstawiono charakterystykę funkcjonowania regionalnych instytucji finansowych w wybranych krajach Unii Europejskiej oraz na świecie. Dokonano charakterystyki finansowania działalności sektora MŚP przez regionalne instytucje finansowe w Polsce, a także przedstawiono regionalne fundusze rozwoju w kontekście stymulatorów wzrostu w regionie.

W rozdziale czwartym (część empiryczna) dokonano charakterystyki metodyki przeprowadzonych w rozprawie badań. Przeanalizowano wyniki badań ilościowych - ankietowych oraz badań jakościowych – indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami regionalnych instytucji finansowych oferującymi wsparcie zwrotne.

W rozdziale piątym (część empiryczna) przedstawiono scenariusze rozwoju przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim przy udziale zwrotnego wsparcia regionalnych instytucji finansowych. Dodatkowo opracowano model automatyzacji procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne. Uzyskane wyniki badań posłużyły do przedstawienia rekomendacji w zakresie struktury regionalnego rynku finansowego i jego wpływu na rozwój przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim.

4. Zakres i metody badawcze

Podczas pisania dysertacji wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- krytyczną analizę literatury przedmiotu - przegląd literatury krajowej i zagranicznej, w tym głównie publikacji zwartych, artykułów naukowych i zasobów internetowych (rozdz. I, II i III),
- analizę wtórną badań i danych statystycznych, dokumentów i raportów publikowanych przez instytucje krajowe i zagraniczne (rozdz. III i IV),
- badania ilościowe (metoda ankietowa) wśród przedsiębiorstw zarejestrowanych i prowadzących działalność na terenie woj. zachodniopomorskiego oraz badania jakościowe (indywidualne wywiady pogłębione) z przedstawicielami RIF oferującymi zwrotne wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw z woj. zachodniopomorskiego,
- metodę syntezy i metodę analizy zebranych danych w celu ich syntetycznego ujęcia.

Badania ilościowe przeprowadzono wykorzystując metodę ankiety CAWI przy wsparciu narzędzia platformy Webankieta. W ramach przyjętych założeń kwestionariusz ankiety został udostępniony przy współpracy z Północną Izbą Gospodarczą- PIG², tak aby dotrzeć do możliwie jak największej liczby odbiorców i móc zweryfikować postawioną hipotezę. Dystrybucja ankiet odbywała się poprzez wysyłkę mailową z bazy przedsiębiorstw będącej w dyspozycji PIG. Podmiot ten zgodnie z ustaleniami, losowo wysyłał wiadomości do przedsiębiorców znajdujących się w bazie. Badania realizowane były w okresie 03.2022-03.2023. Otrzymano zwrot, właściwie wypełnionych, pełnych kwestionariuszy w liczbie 220. Osiągnięty efekt był skutkiem trudności wynikającej z ochrony danych osobowych podmiotów, które skorzystały z pomocy zwrotnej regionalnych instytucji finansowych. W wyniku czego dotarcie do przyjętej grupy badanej obejmującej założoną liczebność próby okazało się znacznie trudniejsze. Stąd też przyjęto, iż wyniki badań ankietowych stanowią będą pierwszy etap procesu badawczego i staną się podstawą do kolejnego, czyli przeprowadzenia indywidualnych wywiadów pogłębionych - IDI (*z ang. Individual In-depth Interview*) z instytucjami oferującymi zwrotne wsparcie finansowe. Zastosowanie tej metody miało na celu pogłębienie wiedzy na temat instrumentów finansowych oferowanych przez regionalne instytucje finansowe, a także zebranie opinii na temat procesu ubiegania się o wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez regionalne instytucje finansowe. Zastosowana metoda pozwoliła na otrzymanie bardziej szczegółowych odpowiedzi w zakresie prowadzonych badań i jednoznaczną weryfikację postawionej hipotezy.

Indywidualne wywiady pogłębione zostały przeprowadzone wśród przedstawicieli wszystkich regionalnych instytucji finansowych w województwie zachodniopomorskim, bez banków sieciowych oraz podmiotów działających lokalnie, ale mających główną siedzibę poza naszym województwem. Wśród badanych podmiotów znalazły się:

1. Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.,
2. Agencja Rozwoju Metropolii Szczecińskiej Sp. z o.o.,
3. "Fundusz Pomerania" Sp. z o.o.,
4. POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych S.A.,
5. Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych (Białogard),
6. Szczeciński Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o.,

² Największa izba gospodarcza w Polsce. Obecnie skupia blisko 1500 przedsiębiorstw.

7. Fundacja Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości,
8. Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A,
9. Polska Fundacja Przedsiębiorczości,
10. Zachodniopomorski Bank Spółdzielczy w Choszcznie,
11. Bank Spółdzielczy w Goleniowie,
12. Pomorski Bank Spółdzielczy w Świdwinie,
13. Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku,
14. Bank Spółdzielczy w Gryficach,
15. Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Badania odbywały się na podstawie przygotowanego scenariusza. Pytania zostały pogrupowane na następujące bloki tematyczne:

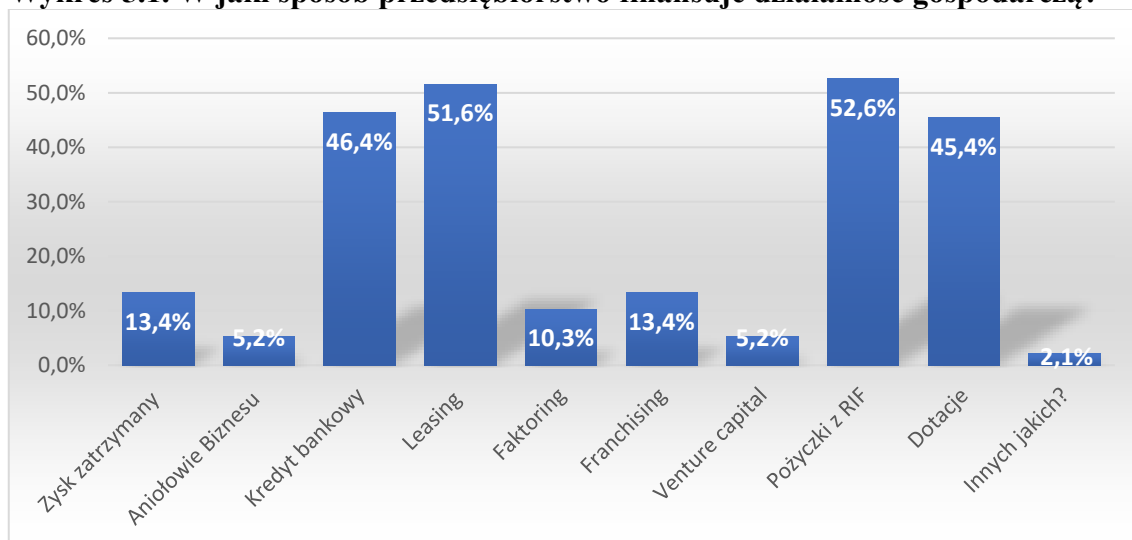
1. Etap 1 - wprowadzenie oraz omówienie zasad spotkania,
2. Etap 2 - dyskusja właściwa,
3. Etap 3 - zadanie projektowe - analiza SWOT,
4. Etap 4 – rekomendacje,
5. Etap 5 - zakończenie.

5. Prezentacja wyników badań

5.1. Analiza wybranych wyników badań ilościowych

Przeprowadzone wyniki badań ankietowych wskazały, iż 51,6% przebadanych przedsiębiorstw korzysta bądź korzystało ze wsparcia zwrotnego. Z punktu widzenia badań oznacza to dużą potrzebę i kierunek aktywności dla regionalnych instytucji finansowych, w zakresie zwiększenia dostępności informacji na temat oferowanych instrumentów finansowych. Przedsiębiorcy mogą nie mieć wystarczającej wiedzy na temat procesu ubiegania się o wsparcie finansowe z regionalnych instytucji finansowych lub nie znają dostępnych form finansowania. Otrzymane wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim najczęściej finansują swoją działalność korzystając z leasingu, pożyczek z regionalnych instytucji finansowych, kredytów bankowych oraz dotacji (wyk. 5.1).

Wykres 5.1. W jaki sposób przedsiębiorstwo finansuje działalność gospodarczą?

Źródło: Opracowanie własne.

Ponad połowa przebadanych przedsiębiorstw tj. 52,6% wskazała, iż w finansowaniu działalności wykorzystuje pożyczki z regionalnych instytucji finansowych. Grupa 51,6% ankietowanych wskazała, iż jest to leasing, a 46,4% finansuje działalność korzystając z kredytów bankowych. Blisko połowa respondentów tj. 45,4% uznała dotacje za źródło finansowania swojego przedsiębiorstwa. Najmniej ankietowanych wskazało na takie źródła finansowania jak np.: Aniołowie Biznesu, faktoring, franchising, venture capital. Niewielki odsetek (2,1%) wskazał inne formy finansowania, takie jak: pożyczki od udziałowców oraz odroczenie terminu płatności u głównego dostawcy. Ocenę dostępności wyżej wymienionych źródeł finansowania sektora MŚP przedstawiono w tabeli 5.1.

Tabela 5.1. Jak ocenia Pan/ Pani dostępność wyżej wymienionych źródeł finansowania dla sektora MŚP?

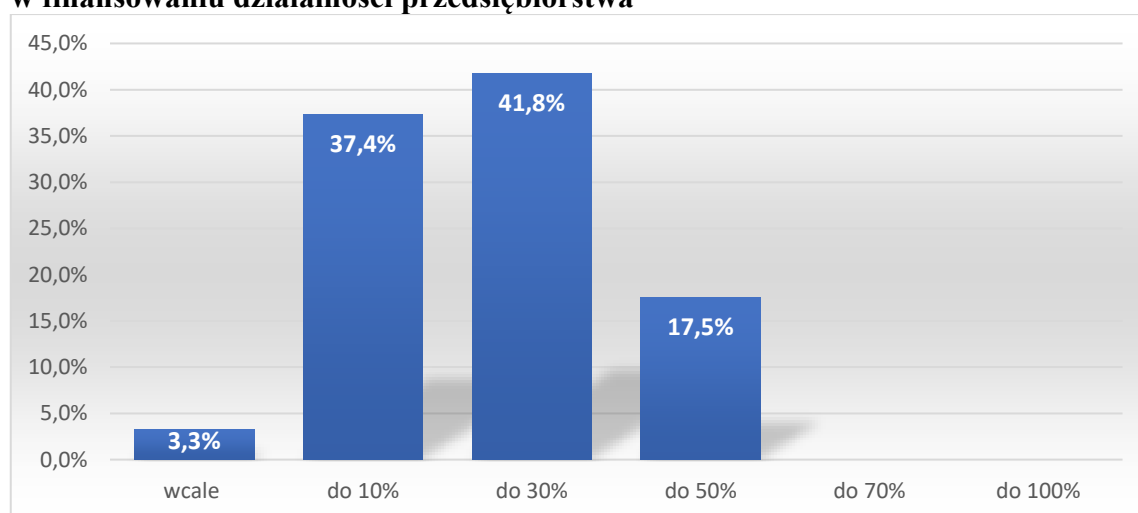
Jak ocenia Pan/Pani dostępność wymienionych źródeł finansowania dla sektora MŚP?					
	bardzo trudna dostępność	trudna dostępność	ani trudna, ani łatwa dostępność	łatwa dostępność	bardzo łatwa dostępność
Zysk zatrzymany	8,3%	40,2%	26,8%	23,7%	1,0%
Aniołowie Biznesu	11,3%	47,4%	24,7%	13,4%	3,1%
Faktoring	8,3%	40,2%	28,8%	21,7%	1,0%
Leasing	4,1%	27,8%	21,7%	42,3%	4,1%
Franchising	6,2%	45,4%	28,8%	17,5%	2,1%
Kredyt bankowy	17,5%	41,2%	15,5%	23,7%	2,1%
Venture capital	14,4%	44,3%	23,7%	15,5%	2,1%
Pożyczki z RIF	1,0%	20,6%	28,9%	46,4%	3,1%
Dotacje	5,2%	30,8%	22,7%	39,2%	2,1%

Źródło: Opracowanie własne.

Ankietowane przedsiębiorstwa wskazały, iż źródła finansowania z których korzystają, a zostały zaprezentowane na wykresie 5.1 (leasing, pożyczki z RIF oraz dotacje) cechuje łatwa dostępność. Analiza otrzymanych wyników, wskazuje, iż w przypadku kredytu bankowego 41,2% przedsiębiorców uznało, że jest to trudna metoda pozyskania kapitału. Taka odpowiedź potwierdza dane zaprezentowane w części krytycznej analizy literatury przedmiotu, z której wynika, iż sektor MŚP boryka się z problemem dostępności do tradycyjnego kredytowania z różnych przyczyn. Najczęściej jest to brak wymaganego zabezpieczenia, bądź brak historii kredytowej, czy też niechęć, bądź strach przed zadłużeniem się ze strony przedsiębiorców, co potwierdzają otrzymane wyniki badań.

Za trudną metodę pozyskania finansowania przedsiębiorstwa uznały: zysk zatrzymany, venture capital, Aniołów Biznesu, faktoring oraz franchising. Biorąc pod uwagę, iż w badaniu wzięły udział podmioty z sektora MŚP, wskazane odpowiedzi wydają się być zrozumiałe chociażby z uwagi na specyfikę pozyskania wymienionych źródeł finansowania, które w szczególności dla nowopowstałych mikro i małych przedsiębiorstw mogą okazać się niedostępne. Często przedsiębiorstwa nie są nimi zainteresowane, ze względu na początkowy etap rozwoju przedsięwzięć. Celem kolejnego pytania było zbadanie jaki procentowy udział wszystkich pozyskiwanych środków w finansowaniu działalności mają środki pozyskane z RIF. Dane zaprezentowano na wykresie 5.2.

Wykres 5.2. Udział finansowania regionalnych instytucji finansowych w finansowaniu działalności przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne.

Przedsiębiorcy w prawie 42% wskazali, że na środki pozyskane z regionalnych instytucji finansowych stanowią do 30% wszystkich pozyskiwanych środków na

finansowanie. Odpowiednio 37,4% ankietowanych odpowiedziało, że środki te stanowią do 10%, zaś 17,5% badanych, że jest to aż do 50% wszystkich pozyskanych źródeł finansowania. Nikt z badanych nie udzielił odpowiedzi, aby środki z regionalnych instytucji finansowych mogły stanowić od 50-100% ogółem pozyskanego finansowania zewnętrznego co wskazuje, że RIF-y są uzupełnieniem finansowania bankowego lub wykorzystywane są na początku przedsiębiorczej drogi.

W kolejnym etapie przedsiębiorstwa zostały poproszone o ocenę w skali od 1 do 5 (gdzie 1 – oznacza „bardzo źle”, 2- „źle”, 3 „ani dobrze, ani źle”, 4 – „dobrze”, 5 - „bardzo dobrze”) oferowanych przez regionalne instytucje instrumentów finansowych według wskazanych kryteriów. Wyniki zaprezentowano w tabeli 5.2.

Tabela 5.2. Ocena instrumentów finansowych regionalnych instytucji finansowych

	bardzo źle	źle	ani dobrze, ani źle	dobrze	bardzo dobrze
wymagania formalne	0%	15,7%	16,9%	47,2%	20,2%
czas oczekiwania na rozpatrzenie decyzji	1,1%	16,9%	20,2%	46,1%	15,7%
dostępność informacji	6,7%	18,0%	22,5%	43,8%	9,0%
oprocentowanie	3,4%	12,4%	24,7%	43,8%	15,7%
okres spłaty	2,3%	13,5%	20,2%	51,7%	12,4%
wymagane zabezpieczenie	2,3%	9,0%	27,0%	51,7%	10,1%
pomoc w wypełnianiu dokumentacji	1,1%	6,7%	24,7%	56,2%	11,2%

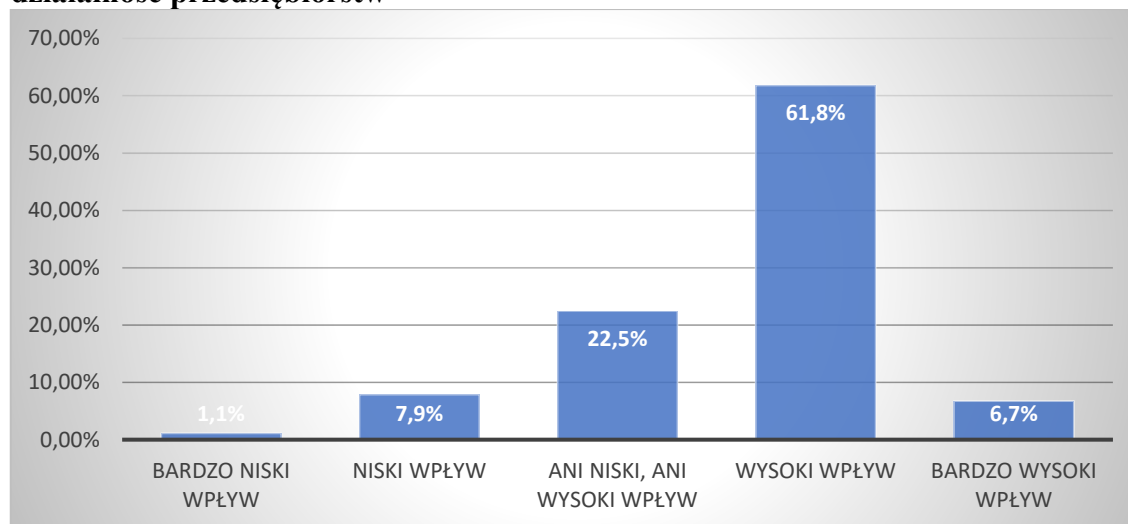
Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki badania wskazują, iż sektor MŚP dobrze ocenia współpracę z regionalnymi instytucjami finansowymi. Pod kątem wymagań formalnych regionalne instytucje pozytywnie oceniło 47,2% przebadanych przedsiębiorstw, natomiast kryterium czasu oczekiwania na rozpatrzenie decyzji zostało pozytywnie uznane przez 46,1% ankietowanych. Zdecydowana większość respondentów, bo aż 56,2% odpowiedziało, iż bardzo dobrze ocenia instytucje regionalne przy pomocy w wypełnianiu dokumentacji. Wskazane kryterium może okazać się kluczowe przy rekomendacjach oraz ocenie procesu wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez regionalne instytucje finansowe, który jest tak ważny dla rozwoju już istniejących i tworzenia nowych przedsiębiorstw. Jest to także przydatna informacja, dla instytucji, które do tej pory nie oferowały usług doradczych czy konsultingowych, że być może warto byłoby zintensyfikować działania w tym obszarze. Również ponad połowa ankietowanych tj. 51,7% pozytywnie oceniła regionalne instytucje finansowe wskazując na kryterium wymaganego zabezpieczenia oraz okresu spłaty. Grupa 43,8% przedsiębiorstw oceniła

pozytywnie dostępność informacji na temat oferowanych instrumentów finansowych, zaś 18% opowiedziało się negatywnie udzielając odpowiedzi, że źle ocenia dostępne metody przekazu informacji o wsparciu zwrotnym.

Kolejna część badania ankietowego posłużyła do oceny wpływu środków z regionalnych instytucji finansowych na działalność przedsiębiorstw. Wyniki zaprezentowano na wykresie 5.3.

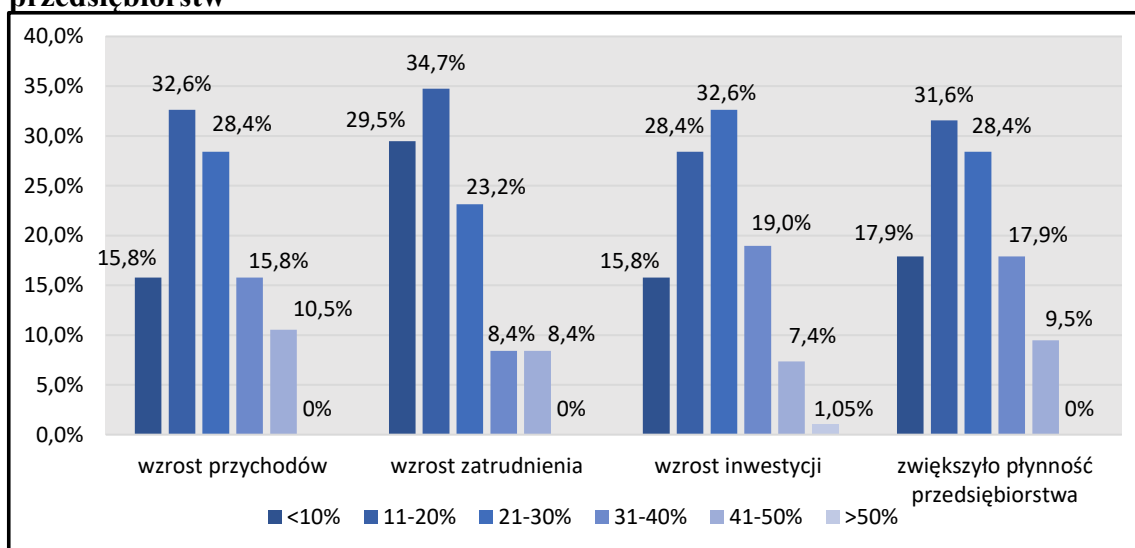
Wykres 5.3. Ocena wpływu środków z regionalnych instytucji finansowych na działalność przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne.

Z analizy otrzymanych wyników badań, aż 61,8% przebadanych przedsiębiorstw oceniło wpływ środków z regionalnych instytucji finansowych na działalność przedsiębiorstw jako wysoki. Grupa 22,5% ankietowanych nie była w stanie dokonać jednoznacznej oceny. Otrzymane wyniki badań wskazują, iż MŚP z województwa zachodniopomorskiego, które skorzystały ze wsparcia regionalnych instytucji finansowych, oceniają pozytywnie wpływ tychże środków na działalność swoich przedsiębiorstw. Nieliczna grupa (1,1%) oceniła wpływ pozyskanych środków jako bardzo niski. Oddziaływanie pozyskanych środków z regionalnych instytucji finansowych na poszczególne elementy wpływające na kondycję i rozwój przedsiębiorstwa przedstawiono na wykresie 5.4.

Wykres 5.4. Wpływ wsparcia regionalnych instytucji finansowych na działalność przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wyników zaprezentowanych na wyk. 5.4 pozwala stwierdzić, że otrzymane wsparcie zwrotne z regionalnych instytucji finansowych wpłynęło na rozwój badanych przedsiębiorstw, co potwierdza postawioną w pracy hipotezę badawczą. Największa grupa ankietowanych wskazała, iż wsparcie zwrotne RIF spowodowało w ich przedsiębiorstwach wzrost przychodów, wzrost zatrudnienia, zwiększyło płynność przedsiębiorstwa między 11-20% oraz spowodowało wzrost inwestycji między 31-40%.

Wyniki badań ilościowych pozwoliły na zebranie opinii przedsiębiorstw na temat wykorzystywanych metod finansowania zewnętrznego oraz dokonanie analizy oddziaływania wsparcia zwrotnego na działalność sektora MŚP w województwie zachodniopomorskim. Otrzymane opinie przebadanych przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego potwierdzają postawioną w pracy hipotezę, iż: **zwrotne wsparcie finansowe regionalnych instytucji finansowych stymuluje rozwój przedsiębiorstw.**

5.2. Analiza wybranych wyników badań jakościowych

W celu bardziej reprezentatywnej weryfikacji postawionego problemu badawczego, poza badaniami ilościowymi przeprowadzono badania jakościowe. Indywidualne wywiady pogłębione odbywały się według opracowanego scenariusza, który został podzielony na etapy, które miały jasno określone cele.

Uzyskane opinie od przedstawicieli regionalnych instytucji finansowych, a także krytyczna analiza literatury potwierdzają, iż oddziaływanie wsparcia zwrotnego wpływa

na rozwój przedsiębiorstw. Uczestnicy wywiadów jednogłośnie stwierdzają, iż pozyskanie wsparcia zwrotnego to inwestycja w rozwój przedsiębiorstw, której wynikiem może być poprawa płynności finansowej przedsiębiorstw, wzrost ich konkurencyjności, a w długim okresie oddziaływanie na rozwój gospodarki zarówno lokalnej jak i regionalnej, poprzez inwestycje oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Takie podejście przedstawicieli RIF w zakresie zwrotnego finansowania również potwierdza postawioną w pracy hipotezę, iż: **zwrotne wsparcie finansowe regionalnych instytucji finansowych stymuluje rozwój przedsiębiorstw.**

Kolejny etap przeprowadzonych wywiadów pogłębionych dotyczył zadania projektowego - analizy SWOT, o którą zostali poproszeni przedstawiciele regionalnych instytucji finansowych. Wskazali oni na pewne aspekty, które stanowią odpowiednio składowe analizy SWOT. Jako mocne strony widzą przede wszystkim „konkurencyjność oferowanych produktów”. Owa konkurencyjność to przede wszystkim wsparcie udzielane na bardziej preferencyjnych warunkach niż tradycyjne kredytowanie w bankach komercyjnych. W ramach mocnych stron zgodnie wskazywali na wieloletnie doświadczenie i wiedzę w zakresie pomocy publicznej i rozwoju regionalnego. Zarządzający regionalnymi instytucjami finansowymi jednogłośnie wskazywali na problem „ograniczonej ilości środków” będących w dyspozycji RIF, uzależnionych od pomocy oferowanej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, czyli „pełna zależność od dysponenta środków”. Ponadto jak wskazali pomoc ta jest nie wystarczająca, do ilości otrzymywanych ofert. Efektem tych limitów jest nadwyżka popytu zgłaszana przez przedsiębiorstwa nad podażą środków w dyspozycji RIF-ów. Zwiększone zainteresowanie inwestycyjne ze strony przedsiębiorstw, a także duża potrzeba automatyzacji procesów ubiegania się o wsparcie zwrotne, to powtarzające się szanse dla rozwoju RIF. Najczęściej wymieniane zagrożenia to konieczność dostosowania do szybko zmieniającej się gospodarki oraz duża niepewność w stosunku do nieprzewidywalnych zdarzeń zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym.

Otrzymane badania jakościowe potwierdzają, iż rynek finansowy województwa zachodniopomorskiego może mieć istotny wpływ na rozwój przedsiębiorstw w regionie. Dostępność alternatywnych źródeł finansowania, w szczególności wsparcia zwrotnego może wpłynąć na zdolność przedsiębiorstw do realizacji swoich planów rozwojowych. Dobrze rozwinięty rynek finansowy może zachęcić lokalnych inwestorów do inwestowania w rozwój przedsiębiorstw w regionie.

6. Konceptcje zwiększenia wpływu regionalnych instytucji finansowych na działalność przedsiębiorstw

6.1. Scenariusze rozwoju przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim przy udziale zwrotnego wsparcia regionalnych instytucji finansowych

Rozwój przedsiębiorstw determinowany jest wieloma czynnikami. W pracy przedstawiono trzy scenariusze rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o finansowanie zwrotne: scenariusz optymistyczny, pesymistyczny i najbardziej prawdopodobny. Każdy ze scenariuszy poprzedzony został analizą występujących w gospodarce różnych czynników determinujących wybór danego wariantu. Efektem jest model rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o możliwie najlepszy wybór uwzględniający wsparcie zwrotne z regionalnych instytucji finansowych.

Celem poszczególnych scenariuszy rozwoju, jest zaprezentowanie różnych wariantów rozwoju przedsiębiorstw w zależności od wpływu czynników zewnętrznych, a także czynników losowych oraz uwarunkowań gospodarczych (krajowych i międzynarodowych). Warto nadmienić, iż możliwości rozwoju przedsiębiorstw zależą od wielu czynników, w tym także zdolności organizacyjnych i zarządczych właścicieli lub menadżerów. Wyłonienie określonych wariantów rozwoju przedsiębiorstw będzie możliwe po dokonaniu oceny otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego w oparciu o te czynniki, które przedsiębiorcy sami ocenili w badaniu ilościowym, jako te, które mają największy wpływ przy wyborze metody finansowania.

Analizę wybranych czynników przedstawiono w tabeli 6.1.

Tabela 6.1. Analiza wybranych czynników determinujących rozwój przedsiębiorstw MŚP w ramach wsparcia zwrotnego

Czynniki		
Ekonomiczne	Polityczno-prawne	Formalno-behawioralne regionalnych instrumentów finansowych
Wysokość podatków	Regulacje prawnych w ramach pomocy przyznawanej z UE	Poziom wiedzy na temat aktualnych form wsparcia RIF
Kondycja finansowa przedsiębiorstw	Wartość środków przyznawanych w ramach instrumentów finansowych	Wymagania formalne
Liczba przedsiębiorstw na rynku	Wymagania formalne w ramach pomocy przyznawanej z UE	Wymagane zabezpieczenia
Oprocentowanie kredytów		Obawa przed niemożnością spłaty zobowiązania

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując poszczególne scenariusze rozwoju należy wziąć pod uwagę, iż wszystkie warianty zostały opracowane w ramach ogólnie przyjętej metody. Należy pamiętać, iż wymienione czynniki, które mogą wpływać na działalność i rozwój danego przedsiębiorstwa nie stanowią katalogu zamkniętego.

Scenariusz **optymistyczny** rozwoju przedsiębiorstwa obejmuje sytuację, kiedy przedsiębiorstwo działa w takich warunkach, że zarówno jego kondycja, jak i otoczenie regionalnego rynku pozwala na jego dalszy rozwój w oparciu o wsparcie zwrotne. Scenariusz optymistyczny zakłada sytuację, w której czynniki ekonomiczne zarówno te na zewnątrz otoczenia, jak i wewnątrz sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstwa. Podatki w gospodarce krajowej zostają obniżone, co poprawia kondycję finansową przedsiębiorstw. Stopy procentowe na rynku również maleją, czego efektem może być łatwiejszy dostęp do kredytowania. Scenariusz ten zakłada, że przedsiębiorca zna regionalne instytucje finansowe oraz możliwości korzystania z instrumentów finansowych. Dodatkowo dobra kondycja finansowa przedsiębiorstwa umożliwia otrzymanie tego typu wsparcia. W gospodarce zakłada się, iż poziom wiedzy przedsiębiorców na temat aktualnych form wsparcia sukcesywnie podnosi się. Maleją obawy przed niemożnością spłaty zobowiązania wśród przedsiębiorstw. Wymagania formalne oraz podejście do zabezpieczeń jest mniej restrykcyjne, co oznacza zwiększone szanse na uzyskanie wsparcia zwrotnego. Szczegółowy opis scenariusza optymistycznego z uwzględnieniem analizowanych czynników przedstawiono w tabeli 6.2.

Tabela 6.2. Charakterystyka optymistycznego scenariusza rozwoju przedsiębiorstw MŚP

Scenariusz optymistyczny		
1.	Otoczenie ekonomiczne zewnętrzne i wewnętrzne przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki ekonomiczne oraz otoczenie zewnętrzne sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstw. Scenariusz zakłada obniżkę stóp procentowych, co daje perspektywiczne możliwości zwiększenia dostępu przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Kondycja finansowa przedsiębiorstw jest stabilna, wszystkie wskaźniki zapewniają o tym, iż przedsiębiorstwa rozwijają się prawidłowo osiągając zyskowność. W przedsiębiorstwach występują wolne środki. Zaangażowanie kapitału obcego pozwoli przedsiębiorstwom na realizację zamierzonych celów strategicznych. • Sprzyjające warunki powodują, iż w gospodarce mogą powstawać nowe przedsiębiorstwa.

2.	Otoczenie polityczne i prawne	<ul style="list-style-type: none"> Polityka UE sprzyja wspieraniu przedsiębiorczości. Ten model rozwoju przedsiębiorstw zakłada, iż następuje zmniejszenie zaostrożonych regulacji prawnych w ramach pomocy przyznawanej z UE, wprowadza się system uproszczeń oraz mniejsze wymagania biurokracyjne ze strony regionalnych instytucji finansowych.
3.	Rynek instrumentów finansowych	<ul style="list-style-type: none"> W związku ze stabilną sytuacją przedsiębiorstw i ich kondycją finansową, spełniają one wszystkie wymagania formalne oraz posiadają majątek, który może być formą zabezpieczenia wsparcia zwrotnego. Przedsiębiorcy dysponują wiedzą na temat regionalnych instytucji finansowych oraz oferowanych przez te instytucje form wsparcia. Coraz częściej sięgają po finansowanie zewnętrzne, nie mając obawy przed niemożnością spłaty zobowiązania.

Źródło: Opracowanie własne.

Drugi scenariusz, pesymistyczny (tab. 6.3) obejmuje sytuację, w której siła oddziaływania poszczególnych czynników może negatywnie wpływać na rozwój przedsiębiorstw. Gospodarka działa w dużej mierze w oparciu o sytuację, która obejmuje podwyżkę stóp procentowych kredytów oraz wzrost wysokości płaconych podatków, co może negatywnie oddziaływać na kondycję finansową przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy nie dysponują pełną wiedzą na temat regionalnych instytucji finansowych oraz oferowanych przez te instytucje form wsparcia. Z uwagi na brak stabilności finansowej mają obawy przed niemożnością spłaty zobowiązania.

Tabela 6.3. Charakterystyka pesymistycznego scenariusza rozwoju przedsiębiorstw MŚP

Scenariusz pesymistyczny		
1.	Otoczenie ekonomiczne zewnętrzne i wewnętrzne przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> Czynniki ekonomiczne oraz otoczenie zewnętrzne nie sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstw. Scenariusz zakłada m.in. podwyżkę stóp procentowych oraz podatków, co powoduje, iż w gospodarce występuje co najmniej spowolnienie gospodarcze. Przedsiębiorstwa znajdują się w słabszej kondycji finansowej, występuje w nich problem z wolnymi środkami, a słaba kondycja finansowa przedsiębiorstw uniemożliwia pozyskanie kapitału obcego. Realizacja zamierzonych celów strategicznych musi zostać poddana weryfikacji, tak aby przedsiębiorstwa mogły sprostać określonym celom bez zaangażowania kapitału obcego. Dekoniunktura gospodarcza nie sprzyja powstawaniu nowych przedsiębiorstw.

2.	Otoczenie polityczne i prawne	<ul style="list-style-type: none"> Ten model rozwoju przedsiębiorstw zakłada, iż następuje zaostrzenie regulacji prawnych w ramach pomocy przyznawanej z UE, wprowadza się dodatkowe wymagania biurokracyjne w ramach wsparcia zwrotnego. Zmniejszeniu ulegają środki przyznawane na wsparcie sektora MŚP w ramach instrumentów finansowych.
3.	Rynek instrumentów finansowych	<ul style="list-style-type: none"> W związku ze słabą kondycją finansową przedsiębiorstw, uzyskanie wsparcia zwrotnego może okazać się niemożliwe. Przedsiębiorcy nie mają pełnej wiedzy na temat regionalnych instytucji finansowych oraz oferowanych przez te instytucje form wsparcia. Z uwagi na brak stabilności finansowej mają obawy przed niemożnością spłaty zobowiązania.

Źródło: Opracowanie własne.

Trzeci scenariusz, **najbardziej prawdopodobny** (tab. 6.4) obejmuje sytuację, w której siła oddziaływania poszczególnych czynników jest najbardziej prawdopodobna do zrealizowania się w najbliższym czasie. Gospodarka działa w dużej mierze w oparciu o bieżącą sytuację oraz procesy, których zmiana jest mało prawdopodobna do zrealizowania się w najbliższej przyszłości, bądź może odbywać się w gospodarce długofalowo. Stąd też model ten nazywany został jako „najbardziej prawdopodobny”. Szczegółową charakterystykę modelu zaprezentowano w tabeli 6.4.

Tabela 6.4. Charakterystyka najbardziej prawdopodobnego scenariusza rozwoju przedsiębiorstw MŚP

Scenariusz najbardziej prawdopodobny		
1.	Otoczenie ekonomiczne zewnętrzne i wewnętrzne przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> Czynniki ekonomiczne oraz otoczenie zewnętrzne sprzyjają stabilnej sytuacji przedsiębiorstw. W gospodarce stopy procentowe utrzymują się w miarę na stałym poziomie w średnim lub długim okresie, możliwe są niewielkie wahania, jednak nie ma to zbyt dużego wpływu na sytuację przedsiębiorstw. Stawki podatkowe pozostają bez zmian. Przedsiębiorstwa znajdują się w stabilnej kondycji finansowej, dysponują wolnymi środkami, które mogą pomóc w zdobyciu wsparcia zwrotnego. Zaangażowanie kapitału obcego pozwoli przedsiębiorstwom na realizację zamierzonych celów strategicznych. Stabilna sytuacja gospodarcza może sprzyjać powstawaniu nowych przedsiębiorstw.
2.	Otoczenie polityczne i prawne	<ul style="list-style-type: none"> Polityka UE sprzyja wspieraniu przedsiębiorczości. Ten model rozwoju przedsiębiorstw nie zakłada wprowadzenia zaostrzonych regulacji prawnych

		w ramach pomocy przyznawanej z UE. Środki i sposób ich przyznawania pozostają bez zmian.
3.	Rynek instrumentów finansowych	<ul style="list-style-type: none"> W związku ze stabilną kondycją finansową przedsiębiorcy, spełniają wszystkie wymagania formalne oraz posiadają kapitał, który może być formą zabezpieczenia wsparcia zwrotnego. Przedsiębiorcy dysponują wiedzą na temat regionalnych instytucji finansowych oraz oferowanych przez te instytucje form wsparcia. Coraz częściej sięgają po finansowanie zewnętrzne, nie mając obawy przed niemożnością spłaty zobowiązania.

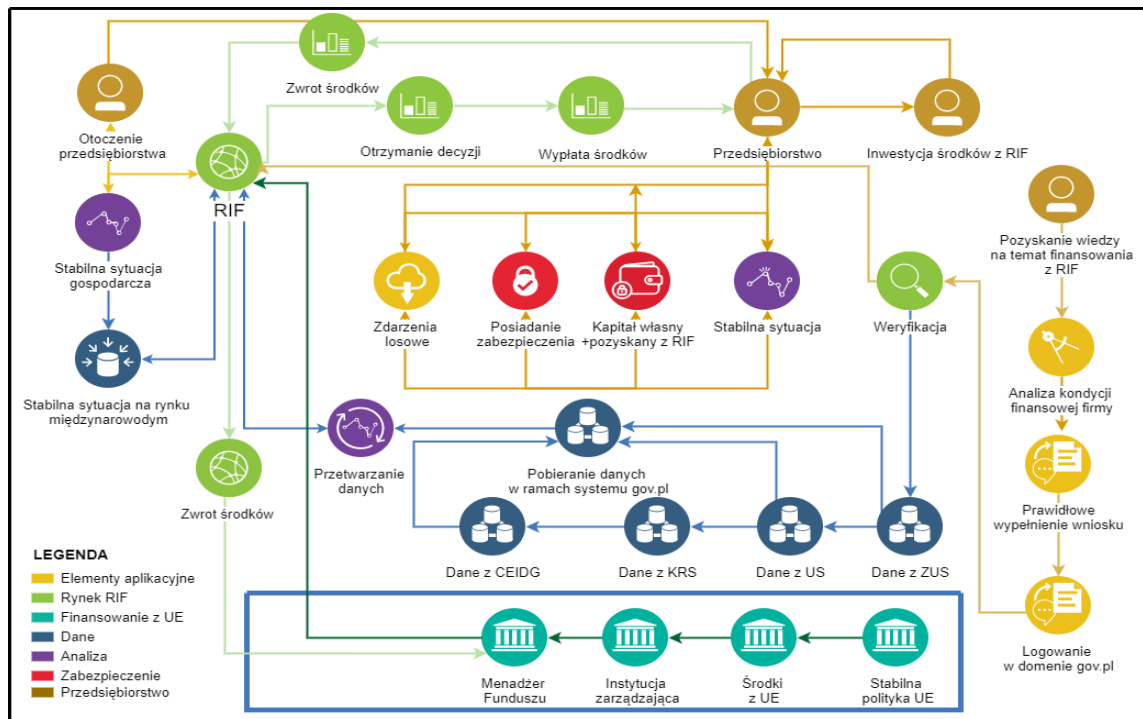
Źródło: Opracowanie własne.

Scenariusz najbardziej prawdopodobny obejmuje sytuację, w której przyjmuje się, że przedsiębiorstwa działają w warunkach, których przedstawione zmienne pozytywnie oddziałują na prowadzenie działalności gospodarczej. Sytuacja rynkowa w scenariuszu tym nie zakłada radykalnych zmian oprocentowania kredytów, depozytów oraz wysokości podatków. Przyjęto, że zostaną one utrzymane na stałym poziomie, co pozwoli na utrzymanie dobrej kondycji finansowej przedsiębiorstw. W scenariuszu tym zakłada się utrzymanie polityki UE, w tym regulacji prawnych odnoszących się do pomocy przyznawanej bez radykalnych zmian. Rynek regionalnych instytucji finansowych zakłada, że przedsiębiorcy dysponują wiedzą na temat dostępnych form wsparcia zwrotnego, są nimi zainteresowani. Kondycja finansowa sektora przedsiębiorstw pozwala na zachowanie dość umiarkowanej obawy przed zaciągnięciem zobowiązań finansowych, w związku z posiadaniem zabezpieczenia lub możliwościami finansowymi w ramach jego zapewnienia. Nie zakłada się radykalnych zmian polityki Unii Europejskiej oraz regulacji prawnych w ramach pomocy i wartości środków przyznawanych w ramach instrumentów finansowych.

Na podstawie przedstawionych powyżej scenariuszy opracowano model rozwoju przedsiębiorstw (rys. 6.1) przy udziale wsparcia zwrotnego regionalnych instytucji finansowych. Model ten obejmuje czynniki zewnętrzne takie jak sytuacja na rynku krajowym oraz międzynarodowym, a także ogólnie „otoczenie”, które może sprzyjać w większym lub mniejszym stopniu rozwojowi przedsiębiorczości w danym regionie. Opracowany model został stworzony w oparciu o możliwie najbardziej prawdopodobny scenariusz rozwoju przedsiębiorstw sektora MŚP i zakłada, że warunki panujące na rynku sprzyjają powstawaniu nowych przedsiębiorstw, a stabilna polityka UE dysponuje środkami, które przeznacza na rozwój przedsiębiorstw w ramach pomocy publicznej i Regionalnych Programów Operacyjnych. W proponowanym modelu jednym

z czynników (elementów) zewnętrznych jest „otoczenie”, w przypadku zdarzeń losowych, niemożliwych do ujęcia w trakcie tworzenia modelu należałoby zmodyfikować jego przebieg uwzględniając zaistniałe zdarzenia. Model zakłada otrzymanie przez przedsiębiorstwa wsparcia zwrotnego z regionalnych instytucji finansowych, którego proces omówiono szerzej w punkcie 6.2.

Rysunek 6.1. Model rozwoju przedsiębiorstw MŚP przy udziale wsparcia zwrotnego z regionalnych instytucji finansowych

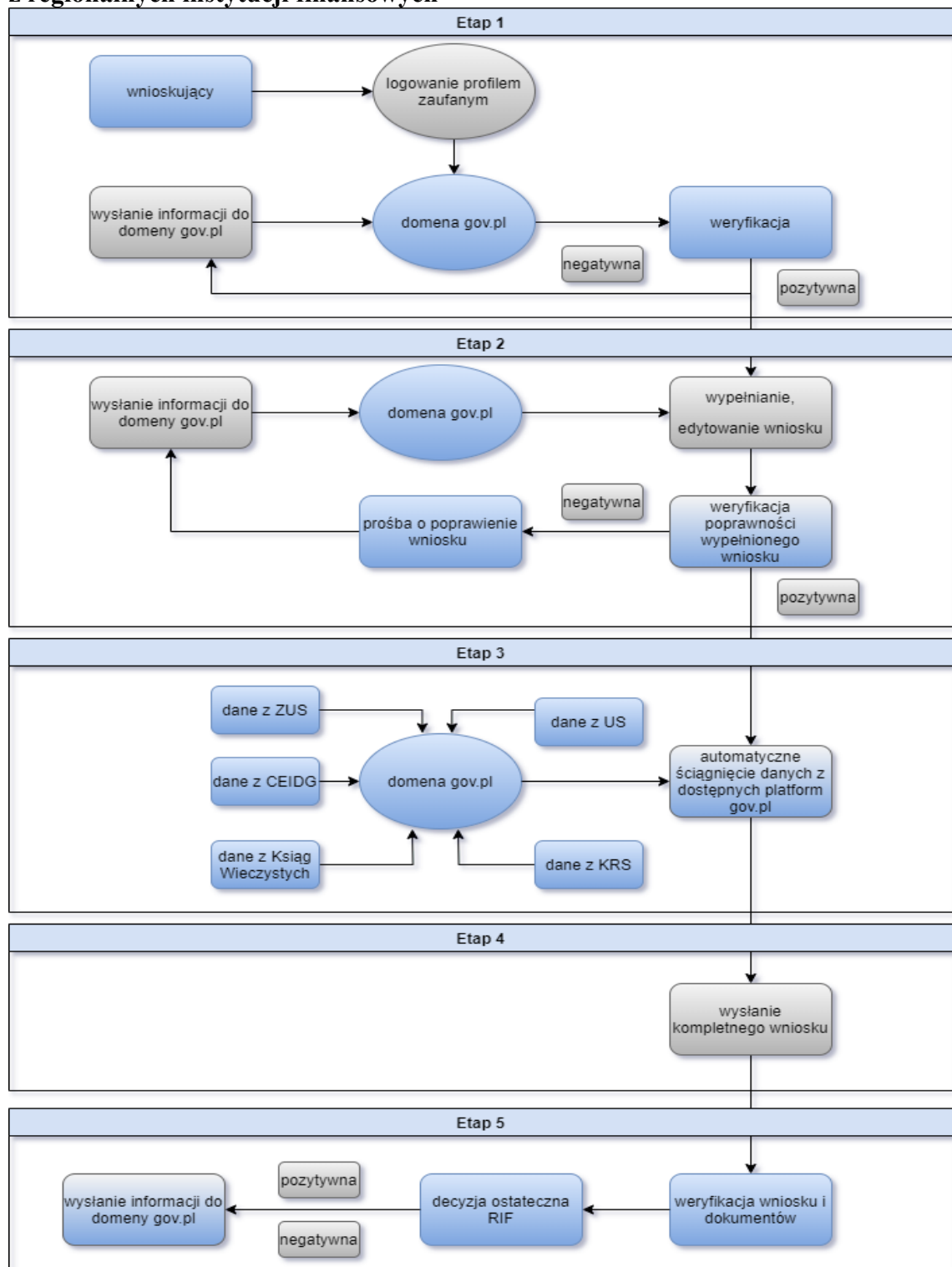
Źródło: Opracowanie własne.

6.2. Koncepcja automatyzacji procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z RIF

Wychodząc naprzeciw rosnącym oczekiwaniom przedsiębiorców, a także rozwojowi cyfryzacji i informatyzacji procesów finansowych w ramach koncepcji rozwoju przedsiębiorstw sektora MŚP opracowano autorską koncepcję automatyzacji procesu ubiegania się o instrumenty finansowe pochodzące z regionalnych instytucji finansowych. Opracowane rozwiązanie jest odpowiedzią na potrzeby regionalnych instytucji finansowych, co wynika z przeprowadzonych badań jakościowych. Ponadto proces ubiegania się o wsparcie zwrotne obarczone jest dużym stopniem formalizmu, na co zwracały uwagę także ankietowane przedsiębiorstwa odpowiadając, iż nieskomplikowane wymagania formalne są ważne lub bardzo ważne przy wyborze

źródła finansowania. Optymalizacja procesów to aspekt powtarzający się w wypowiedziach przedstawicieli RIF. Etapy obejmujące ten proces zaprezentowano na rysunku 6.2.

Rysunek 6.2. Automatykacja procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z regionalnych instytucji finansowych

Źródło: Opracowanie własne.

Etap 1 opracowanej koncepcji obejmuje proces weryfikacji przedsiębiorstwa bądź osoby fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą poprzez wykorzystanie domeny gov.pl. W pracy założono, iż takie logowanie do nowego systemu mając na uwadze wszystkie prawne aspekty, w tym przede wszystkim Rozporządzenie o Ochronie Danych Osobowych (RODO) mogłoby się odbywać przez profil zaufany. Mając na uwadze, iż większość informacji niezbędnych do początkowej weryfikacji jest dostępna na platformach ministerialnych gov.pl i obejmuje między innymi dane z Urzędów Skarbowych, dane z ZUS (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). Ponadto istnieje możliwość pobrania informacji finansowych dla przedsiębiorstw w formie spółek, która jest dostępna w KRS i do pobrania ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, bądź na stronie CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej) dla osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą lub wspólników spółki cywilnej, nie ma tu obawy przed jakąkolwiek barierą związaną z dostępem do danych wrażliwych. Ponadto w przypadku procesu ubiegania się o pożyczkę, której zabezpieczeniem miałyby być nieruchomości, opracowany system w domenie gov.pl mógłby pobierać wymagane dokumenty z Elektronicznych Ksiąg Wieczystych, które są również udostępnione na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości w domenie gov.pl a mogłoby to skrócić czas pobierania takowych dokumentów od strony ubiegającego się podmiotu.

Etap 2 opracowanego procesu automatyzacji obejmuje wypełnianie wniosku – użycie domeny gov.pl mogłoby być bardzo pomocne w kompletowaniu dokumentacji oraz pobieraniu jej z instytucji, które również posługują się domeną gov.pl. Takie rozwiązanie pozwoli na zaoszczędzenie czasu zarówno ze strony RIF jak i przedsiębiorstw ubiegających się o wsparcie zwrotne. Przedsiębiorcy nie musieliby we własnym zakresie ubiegać się o konkretną dokumentację w poszczególnych instytucjach, przedstawiciele RIF pobieraliby potrzebne dokumenty bezpośrednio od instytucji. Część dokumentów, której przedstawiciele RIF nie byliby w stanie pobrać, w dalszym ciągu byłaby wymagana po stronie przedsiębiorstw.

Kompletowanie załączników to etap 3 procesu ubiegania się o wsparcie z RIF. Po ich załączeniu w domenę gov.pl, dopiero możliwe jest wysłanie wniosku. Jeżeli dokumentacja jest kompletna, a wszystkie załączniki są udostępnione na platformie można przejść do etapu 4 procesu, czyli wysłania kompletnego wniosku. Po otrzymaniu informacji, iż taki wniosek został wysłany, regionalna instytucja może przystąpić do weryfikacji, czy dane przedsiębiorstwo spełnia wszystkie wymagania i może otrzymać

wsparcie zwrotne. Decyzja o przyznaniu lub nie wsparcia w opracowanym modelu również odbywałaby się przez platformę gov.pl (etap 5 procesu automatyzacji). Szybkość odbierania i wysyłania wiadomości, to jeden z atutów opracowanej koncepcji automatyzacji.

Reasumując, proponowane rozwiązanie to autorska propozycja będąca odpowiedzią na potrzeby zarówno przedstawicieli regionalnych instytucji finansowych, jak i osób ubiegających się o wsparcie zwrotne z RIF. Opisana koncepcja już na etapie weryfikacji, czyli tzw. etapie wstępnym mogłaby posłużyć do skrócenia procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne. Dodatkowo będąc w posiadaniu podstawowej dokumentacji przedsiębiorstwa (pobranej z domeny gov.pl) na tak wczesnym etapie, regionalna instytucja mogłaby ocenić wstępnie przedsiębiorstwo pod kątem ryzyka. Automatyzacja procesu ma na celu ograniczenie biurokracji w trakcie ubiegania się o wsparcie w formie instrumentów finansowych z RIF, przyspieszenie procesu weryfikacji poprawności wniosku oraz kompletności wymaganych dokumentów, a przede wszystkim brak konieczności indywidualnego ubiegania się o dokumenty, które byłyby gotowe do pobrania w domenie gov.pl. Przyjęte rozwiązanie można zastosować jako dodatkowe oprogramowanie do już istniejących systemów działających w RIF, aby tworzyło to jednolity system informatyczny do udzielania wsparcia. Opracowane rozwiązanie systemowe można aplikować w praktyce gospodarczej działalności regionalnych instytucji finansowych.

6.3. Rekomendacje w zakresie działalności regionalnych instytucji finansowych i ich wpływu na rozwój przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim

W ramach oceny działalności regionalnych instytucji finansowych oraz ich wpływu na rozwój przedsiębiorstw zaprezentowano rekomendacje w zakresie działań marketingowych, administracyjnych i informatycznych, które mogą posłużyć jako wskazówki dla dalszego ich rozwoju (tab. 6.5).

Tabela 6.5. Rekomendowane obszary poprawy w ramach funkcjonowania regionalnych instytucji finansowych

Rekomendowany obszar poprawy	Opis działania
działania marketingowe	<ul style="list-style-type: none"> • intensyfikacja działań mających na celu zwiększenie świadomości na temat produktów/form wsparcia, z których mogą skorzystać przedsiębiorcy, • wzmocnienie promocji marketingowej na temat aktualnych form wsparcia dla przedsiębiorców, • wzmocnienie lokalnego charakteru regionalnych instytucji finansowych.
działania administracyjne	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie działań biurokracyjnych, wymagających dużego nakładu przedsiębiorców, w tym automatyzacja procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z RIF, • wzmocnienie działań doradczych i konsultingowych mających na celu poprawę świadomości przedsiębiorców, co do możliwości finansowania rozpoczęcia działalności, jej kontynuacji lub rozwoju przy pomocy RIF, • wzmocnienie kontroli, co do efektów wykorzystania udzielonej pomocy, co pozwoliłoby ocenić efektywność udzielonego wsparcia, • wspieranie rozwoju punktów doradczo-konsultacyjnych.
działania informatyczne	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie możliwości wykorzystania nowoczesnych technologii, systemów informatycznych, mających na celu poprawę jakości obsługi klientów, • wprowadzenie integralnego systemu informatycznego (automatyzacja), który pozwoliłby regionalnym instytucjom finansowym w jednym narzędziu pobierać dokumentację z innych instytucji finansowych.

Źródło: Opracowanie własne.

Wdrożenie rekomendowanych rozwiązań w zakresie funkcjonowania regionalnych instytucji finansowych to jeden z elementów w dążeniu do modelowej współpracy między przedsiębiorstwami a RIF-ami. Instytucje finansowe powinny mieć dobre zrozumienie specyfiki mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, aby móc zaoferować najlepsze rozwiązania finansowe, i dostosować produkty finansowe do ich potrzeb. Ponadto mogą pomóc przedsiębiorstwom w zakresie rozwoju sieci kontaktów biznesowych oraz w pozyskiwaniu inwestorów. Ostatecznie, modelowa współpraca między przedsiębiorstwami, a regionalnymi instytucjami finansowymi powinna być korzystna dla obu stron. Dzięki takiemu podejściu przedsiębiorstwa mogą zdobywać potrzebne środki na rozwój, a instytucje finansowe mogą zyskać zaufanie swoich klientów oraz zwiększać swoje zyski.

Reasumując, rekomendowane obszary i postulaty poprawy w ramach funkcjonowania regionalnych instytucji finansowych mają charakter aplikacyjny i mogą być wykorzystane na potrzeby praktyki gospodarczej.

7. Wnioski końcowe

Przeprowadzone badania jakościowe i ilościowe pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków, weryfikując pozytywnie postawioną w pracy hipotezę.

1. Początek pandemii i pierwszy lockdown w 2020 roku był szokiem dla wszystkich przedsiębiorców. Przedstawiciele regionalnych instytucji finansowych zwrócili uwagę, iż obecnie przedsiębiorstwa mierzą się z równie trudną sytuacją w gospodarce, a według niektórych opinii znacznie trudniejszą niż okres pandemii „obecna sytuacja związana z galopującą inflacją rodzi wiele problemów dla przedsiębiorców, szczególnie związanych z rosnącymi kosztami finansowania zewnętrznego oraz ciągłej niepewności, co do przyszłej sytuacji w naszej gospodarce”.
2. Przeprowadzone badania ilościowe i jakościowe potwierdziły, iż dominującą grupą korzystającą z instrumentów finansowych są mikroprzedsiębiorstwa.
3. Otrzymane odpowiedzi przebadanych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie wykorzystywanych źródeł finansowania zewnętrznego pozwoliły na realizację celu pracy tj. **określenie struktury finansowania sektora przedsiębiorstw MŚP w województwie zachodniopomorskim**. Przebadane przedsiębiorstwa wskazały, iż finansują swoją działalność korzystając głównie z leasingu, pożyczek z regionalnych instytucji finansowych, kredytów bankowych oraz dotacji.
4. Przebadani przedsiębiorcy uznali, iż dość trudną metodą pozyskania kapitału jest kredyt bankowy. Taka odpowiedź potwierdza dane zaprezentowane w części krytycznej analizy literatury przedmiotu, z której wynika, iż sektor MŚP boryka się z problemem w dostępności do tradycyjnego kredytowania z różnych przyczyn.
5. Wypracowanie modelowej współpracy między RIF, a przedsiębiorstwami mogłoby sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości w regionie przede wszystkim poprzez intensyfikację działań reklamowych mających na celu zwiększenie świadomości o ofercie produktowej tychże instytucji. Ponadto wypracowanie ścisłej współpracy pomiędzy regionami mogłoby sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości całego kraju.

6. Przebadane regionalne instytucje finansowe jednoznacznie stwierdzają, iż dużym zagrożeniem jest ograniczoność i cykliczność środków będąca w dyspozycji RIF.
7. Analiza badań ilościowych pokazała pozytywne oddziaływanie wsparcia zwrotnego na działalność przedsiębiorstw, co potwierdzili sami ankietowani. Przeprowadzone badania jakościowe potwierdzają postawioną w pracy hipotezę o brzmieniu: **zwrotne wsparcie finansowe regionalnych instytucji finansowych stymuluje rozwój przedsiębiorstw**. Ponadto pozytywnie weryfikują przeprowadzoną w pracy krytyczną analizę literatury przedmiotu, w której wskazano, iż wsparcie zwrotne jest potrzebne i wpływa na działalność przedsiębiorstw w regionie.
8. Analiza badań ilościowych wykazała, iż bardzo duża część przebadanych przedsiębiorstw uważa, iż kanały informacji regionalnych instytucji finansowych nie są skuteczne. Z brakiem odpowiedniego marketingu wiąże się brak dostatecznej wiedzy ze strony przedsiębiorstw o regionalnych formach wsparcia, co potwierdziły również badania jakościowe.
9. Prosty i jasny przekaz o pomocy publicznej oferowanej w ramach RIF powinien obejmować w szczególności aktualne potrzeby beneficjentów w oparciu o aktualną sytuację gospodarczą. Dokonanie oceny ex-ante w oparciu o konsultacje z przedstawicielami regionalnych instytucji finansowych powinno stanowić punkt wyjścia do opracowania konkretnych produktów oferowanych w ramach danej perspektywy. Ponadto ujednoczenie oferty w poszczególnych instytucjach, tak aby produkty oferowane były w ramach tych samych warunków pomiędzy poszczególnymi instytucjami, a nie ich konkurowanie między sobą.
10. Przedstawiciele przebadanych RIF wskazali na konieczność podkreślenia kapitału ludzkiego w ramach analizy mocnych stron tychże instytucji. Zrozumienie przepisów o pomocy publicznej, w ramach środków, którymi dysponują te instytucje wymaga od pracowników dużych kompetencji. Skomplikowane i zmieniające się przepisy prawa, a także ich zrozumienie - to problem, z którym boryka się większość z nich.
11. Znajomość regionalnego rynku oraz indywidualne podejście do przedsiębiorców, to istotna zaleta wskazywana przez wszystkich przedstawicieli RIF.

Konkludując, pozytywna weryfikacja hipotezy daje podstawę do stwierdzenia, że cele pracy zostały osiągnięte. Warto wskazać na walory aplikacyjne rozprawy. Podjęta tematyka odpowiada aktualnym problemom gospodarki. Temat i zakres przeprowadzonych badań zostały wykonane w obszarze badawczym stosunkowo nowym,

bardzo mało znanym i słabo rozpowszechnionym w literaturze przedmiotu i wynikach badań empirycznych w postaci badań ankietowych. Należy także podkreślić, iż proponowane autorskie rozwiązania, w tym proces automatyzacji oraz sformułowane wnioski i postulaty w zakresie regionalnych instytucji finansowych stanowią wkład własny w obszar finansowania sektora MŚP i mogą być wykorzystane na potrzeby praktyki gospodarczej.